

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Дека́н факультету суспільних наук
Остапець Ю. О./
« 17 » _____ 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИКА ПОПУЛІЗМУ У КРАЇНАХ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Політика популізму у країнах Вишеградської четвірки» для здобувачів вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 052 Політологія освітньої програми Політологія.

Розробники: Гайданка Є.І., доцент, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління

протокол № 10 від «27» червня 2024 р.

Завідувач кафедри Ключкович А.Ю.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від «27» червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

© Гайданка Є.І., 2024 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1-ий	-
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 3 аудиторних – 42 самостійної роботи студента – 78	1-ий	-
	Лекції:	
	24	-
	Практичні (семінарські):	
	18	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	78	-

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Політика популізму у країнах Вишеградської четвірки» полягає у ознайомленні студентів із сутністю та типологією популізму у сучасній Центральній Європі, а також формування у студентів вмінь і навичок для визначення і запобігання популізму у вітчизняній політичній системі.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність проводити дослідження на відповідному рівні (ЗК-02);
- вміння виявляти, ставити та розв’язувати проблеми (ЗК-07);
- здатність спілкуватися іноземною мовою у процесі професійної та наукової комунікації (ЗК-08);
- спроможність працювати у міжнародному контексті (ЗК-09);
- дотримання засад толерантності та поваги до різноманітності і мультикультурності (ЗК-10).

2) фахових компетентностей:

- критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів (СК-03);
- спроможність комплексно використовувати нормативну та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу (СК-05);
- здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні (СК-06);
- спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультативні функції на національному та міжнародному рівні (СК-07);
- вміння застосовувати форми, інструменти та методи публічної політики європейських країн у практичній професійній діяльності в Україні (СК-09).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Політика популізму у країнах Вишеградської четвірки» є опанування таких освітніх компонент (ОК) освітньої програми (ОП):

- ОК.04 Публічна політика та управління у країнах Центральної Європи
ОК.07 Міжнародна та національна безпека в Центральній Європі та Україні

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів	ПРН-06
застосовувати кращі практики діяльності органів влади, територіальних громад, політичних та громадських організацій, аналітичних та інших професійних структур Центральної Європи у практичній діяльності в Україні	ПРН-09

враховувати у дослідницькій, експертній, консультаційній, політичній, публічній та організаційній діяльності етнокультурні параметри суспільства, зокрема у регіоні Центральної Європи, їх вплив на публічну політику та національну і міжнародну безпеку	ПРН-10
виробляти та реалізовувати публічну політику, зокрема у середовищі політичних організацій, організацій громадянського суспільства, в органах влади, територіальних громадах, міжнародних організаціях, аналітичних, консалтингових та дослідницьких центрах.	ПРН-11
здійснювати інформаційно-аналітичну, експертну, проектну діяльність, володіти навичкам політичної діагностики, прогнозування та моделювання, враховуючи міжнародний та регіональний контекст Центральної Європи	ПРН-12

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Політика популізму у країнах Вишеградської четвірки»:

Очікувані результати навчання дисципліни	Шифр ПРН
критично осмислювати принципи здійснення влади популістськими урядами у країнах Вишеградської четвірки	ПРН-06
застосовувати кращі практики протидії російській дезінформації в діяльності органів публічної влади Центральної Європи у практичній діяльності в Україні	ПРН-09
враховувати вплив на радикалізацію суспільств центральноєвропейських країн через маніпулювання окремими питаннями етнічної, релігійної та культурної ідентичностей	ПРН-10
враховувати при розробці публічної політики в органах публічної влади особливостей політичної культури та ментальності, які сприяють формуванню консервативних та популістських тенденцій у політиці країн Вишеградської четвірки	ПРН-11
застосовувати сучасні технології протидії популізму на основі провідних інформаційно-комунікативних технологій у публічній політиці країн Центральної Європи та України	ПРН-12

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- письмове тестування;
- виконання аналітичних завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, письмове тестування.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Модульна контрольна робота	Сума
T1	T3	T3	50	100
10	20	20		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	3	30	5	30
Аналітичне завдання	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння тенденцій популізму та консерватизму у країнах Вишеградської четвірки за останніх 30 років. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «*Положення про порядок та методичку проведення семестрових (курсних) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті*» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Криза демократії у країнах Вишеградської четвірки. «Постінтеграційний синдром».

Польська модель соціалізму. Вплив політичного режиму соціалізму на суспільство. Однопартійна система управління другої половини ХХ ст. Ерозія політичної системи соціалізму протягом 1980-их років. Суспільно-політичні зміни у Польщі на зламі ХХ–ХХІ ст. Перші вільні парламентські вибори та їх вплив на подальшу трансформацію політичного режиму. Стратегія реформування польської системи публічного управління. Консолідація партійної системи у Польщі. Підготовка і вступ Польської Республіки до Європейського Союзу. Європейська стандартизація польської системи публічного управління: основні зміни та наслідки.

Угорська модель соціалізму. Вплив політичного режиму «розвинутого соціалізму» на угорське суспільство. Однопартійна система управління другої половини ХХ ст. Ерозія політичної системи соціалізму наприкінці 1980-их років. Суспільно-політичні зміни в Угорщині на зламі ХХ–ХХІ ст. Перші вільні парламентські вибори 1990 р. та їх вплив на подальшу трансформацію політичного режиму. Стратегія реформування угорської системи публічного управління. Консолідація партійної системи в Угорщині. Нові соціалістичні Уряди та їх внутрішня політика. Підготовка і вступ Угорської Республіки до Європейського Союзу.

Чехословацька модель соціалізму. Вплив політичного режиму соціалізму на суспільство. Однопартійна система управління другої половини ХХ ст. Ерозія політичної системи соціалізму протягом 1980-их років. Суспільно-політичні зміни у Чехословаччині на зламі ХХ–ХХІ ст. Специфіка розпаду чехословацької федеративної моделі: погляд з Праги та Братіслави. Перші вільні парламентські вибори 1990 р. та їх вплив на подальшу трансформацію чехословацького політичного режиму. Парламентські вибори 1992 року і розпад Чехословацької федерації. Період мечіаризму у Словацькій Республіці. Словацька модель постсоціалізму 1990-их рр. Перемога демократичної коаліції 1998 р. Стратегія реформування словацької системи публічного управління. Консолідація партійної системи у Словаччині. Підготовка і вступ Словацької Республіки до Європейського Союзу. Європейська стандартизація словацької системи публічного управління: основні зміни та наслідки. Політичний період Урядів Роберта Фіцо.

Консервативна політика Вацлава Клауса у Чеській Республіці. Політичне протистояння консерваторів та соціал-демократів на зламі століть. Стратегія реформування чеської системи публічного управління. Консолідація партійної системи у Чехії. Підготовка і вступ Чеської Республіки до Європейського Союзу. Європейська стандартизація чеської системи публічного управління: основні зміни та наслідки. Політичний проєкт Андрея Бабіша АНО 2011.

Тема 2. Основні форми «неліберальної демократії» у центральноєвропейських країнах.

Постсоціалізм та посткомунізм як форми незакінченого демократичного транзиту у Центральній Європі. Транзитивність сучасних посткомуністичних суспільств. Політичні поляризація посткомуністичних суспільств. Соціально-економічні фактори виникнення популізму та електоральної підтримки консерватизму. Суспільне невдоволення як стимул до популізму. Слабкість постсоціалістичних інститутів демократії. Націоналізм, популізм та консерватизм у центральноєвропейській політиці. Євроскептицизм та єврофілія у політиці країн Вишеградської групи. Криза демократії у країнах Вишеградської четвірки. Деконсолідована демократія (Роберто Фoa та Яша Монк), ілліберальна демократія (Фарід Захарія), «відхильна демократія» (Аттіла Аг), «демократія з особливостями» (Дейвід Коллер і Стівен Левіцкі).

Тема 3. Партійний та громадський популізм у країнах Вишеграду.

Популізм у партійних структурах і суспільстві країн Вишеграду. М'який євроскептицизм. Жорсткий євроскептицизм. Ліві партії-популісти у країнах Вишеграду. Центральноєвропейська соціал-демократія. Діяльність та ідеологія сучасних чеських комуністів. Соціал-демократична ідеологія як інструмент популізму у Словаччині. Робер Фіцо та його СМЕР-СД. Ступінь

радикалізації центральноєвропейських суспільств. Очікування та розчарування від «молодих демократій». Основні міфи та наративи євроскептицизму. Дані ЄВРОБАРОМЕТРІВ 2004 – дотепер.

Модуль 2

Тема 1. Особливості євроскептицизму у Польщі, Угорщині, Словаччині та Чехії.

Фактор євроскептицизму у центральноєвропейській політиці. Складнощі європейської інтеграції країн Вишеграду. Труднощі адаптації до ЄС. Партії-євроскептики в електоральних процесах країн Центральної Європи. Провідні політики-євроскептики у Центральній Європі. Центральноєвропейський євроскептицизм та соціал-демократія. Центральноєвропейський євроскептицизм та правий радикалізм. Центральноєвропейський євроскептицизм та русофільство.

Тема 2. Модель польського популізму. «Право і справедливість»

Криза демократії та розквіт консерватизму у 2010-их роках у Польщі. Місце «Право і справедливість» у процесах деконсолідації демократії. Політичний портрет Я. Качинського. Польська модель «консервативного популізму». Збереження християнських традицій та європейська реальність у Польщі. Ступінь євроскептицизму у сучасній Польщі. Правий радикалізм «Конфедерації». Корвін-Мікке у польському політичному дискурсі. Політична позиція Польщі у російсько-українській війні. Основні соціологічні виміри Євробарометру.

Тема 2. Модель угорського популізму. Орбанізм.

Криза демократії та розквіт консерватизму у 2000-их роках в Угорщині. Місце «ФІДЕС» у процесах деконсолідації демократії. Політична модель орбанізму. Політичний портрет Віктора Орбана. Угорська модель популізму та консерватизму. Специфіка угорських традиційних цінностей. «Периферійний» консерватизм Угорщини. «Твердий євроскептицизм» Віктора Орбана. Русофільська позиція Угорщини в умовах російсько-української війни. Основні соціологічні виміри Євробарометру.

Тема 3. Модель словацького популізму. Мечіаризм, фіцізм.

Криза демократії у 2010-их роках у Словацькій Республіці. Історичні витоки популізму на консервативній основі: «мечіаризм» 1990-их рр. Праворадикальний популізм у сучасній словацькій політиці: «Котлебовці», СНП, М. Угрік, С. Гарабін. Велика політична криза у Словацькій Республіці 2018–2020 р. та її наслідки. М'який популізм Ігора Матовіча. Політичний реванш Роберта Фіцо у 2023 р. Можливість «фіцізму» у словацькій політиці. Зміна позиції Словаччини у ході російсько-української війни. Основні соціологічні виміри Євробарометру.

Тема 5. Модель чеського популізму. Комуністи, «пірати», електоральна універсальність Андрея Бабіша.

Історичні витоки чеської моделі консерватизму: консервативні Уряди Вацлава Клауса. Чеський євроатлантизм та внутрішній консерватизм. Політичний портрет Андрея Бабіша. Політичний портрет Томію Окамури. Ідеологічна еволюція АНО 2011 – від європейського центризму до русофільства. Чеська модель консерватизму. Реальний ступінь євроскептицизму у чеському суспільстві. Політична позиція Чеської Республіки у ході російсько-української війни. Основні соціологічні виміри Євробарометру.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Криза демократії у країнах Вишеградської четвірки. «Постінтеграційний синдром»	16	2	2			12
Тема 2. Основні форми «неліберальної демократії» у центральноевропейських країнах	22	4	4			14
Тема 3. Партійний та громадський популізм у країнах Вишеграду	16	2	2			12
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	54	8	8			38
Модуль 2						
Тема 1. Особливості євроскептицизму у Польщі, Угорщині, Словаччині та Чехії	14	4	2			8
Тема 2. Модель польського популізму. «Право і справедливість»	14	4	2			8
Тема 3. Модель угорського популізму. Орбанізм	12	2	2			8
Тема 4. Модель словацького популізму. Мечіяризм, фіцізм	12	2	2			8
Тема 5. Модель чеського популізму. Комуністи, «пірати», електоральна універсальність Андрея Бабіша	14	4	2			8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	66	16	10			40
Разом за семестр	120	24	18	-	-	78

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Криза демократії у країнах Вишеградської четвірки. «Постінтеграційний синдром»	2	-
2	Основні форми «неліберальної демократії» у центральноєвропейських країнах	4	-
3	Партійний та громадський популізм у країнах Вишеграду	2	-
4	Особливості євроскептицизму у Польщі, Угорщині, Словаччині та Чехії	2	-
5	Модель польського популізму. «Право і справедливість»	2	-
6	Модель угорського популізму. Орбанізм	2	-
7	Модель словацького популізму. Мечіяризм, фіцізм	2	-
8	Модель чеського популізму. Комуністи, «пірати», електоральна універсальність Андрея Бабіша	2	-
Разом		18	-

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Криза демократії у країнах Вишеградської четвірки. «Постінтеграційний синдром»	12	-
2	Основні форми «неліберальної демократії» у центральноєвропейських країнах	14	-
3	Партійний та громадський популізм у країнах Вишеграду	12	-
4	Особливості євроскептицизму у Польщі, Угорщині, Словаччині та Чехії	8	-
5	Модель польського популізму. «Право і справедливість»	8	-
6	Модель угорського популізму. Орбанізм	8	-
7	Модель словацького популізму. Мечіяризм, фіцізм	8	-
8	Модель чеського популізму. Комуністи, «пірати», електоральна універсальність Андрея Бабіша	8	-
Разом		78	-

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота студента з предмету «Політика популізму у країнах Вишеградської четвірки» включає виконання таких завдань:

- виконання аналітичного завдання: підготовка політичного портрету політика-популіста з країни Вишеградської четвірки;
- виконання аналітичного завдання: політологічний аналіз євроскептицизму/єврофілії фракцій у парламентах Вишеградської четвірки

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Грубінко А.В., Мартинов А.Ю. Європейський Союз після Brexit: продовження історії: Монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2021. 258 с.
2. Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія. За ред. А.Г. Бульвінського. К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. 560 с.
3. Мацієвський Ю. Витоки популізму у Центрально-Східній Європі. *Ідеологія і політика*. 2017, № 2 (8), С. 15–37.

4. Остапець Ю., Гайданка Є., Ключкович А., Марадик Н. Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України: монографія. Ужгород: ПП Данило С.І., 2014. 256 с.
5. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: навчальний посібник / Упоряд. М. Лендшел. Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2016. 464 с.
6. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.
7. Рахманінов О. Феномен популізму у розвинених та перехідних суспільствах: особливості проявів та детермінанти. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 2. С. 59–73.
8. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи: монографія. Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 548 с.
9. Шайгородський Ю. Прояви політичної деструкції в умовах демократії. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2016. № 3–4 (83–84). С. 241–255.
10. Якимчук М.М. Чинники зростання популярності євроскептицизму в ЄС. *Політичне життя*. 2020. № 2. С. 144–149.

Допоміжна література

1. Вдовичин І.Я., Наумкіна С.М. Формування комплексної міграційної політики як умова забезпечення стабільності країн ЄС. *Політикус*. 2019. Вип. 2. С. 22–27.
2. Гайданка Є.І. «Твердий» і «м’який» партійний євроскептицизм у сучасній Польщі. *Грані*. 2022. 25(6). С. 80–84.
3. Климончук В.Й. Передумови та інституціоналізація взаємовідносин влади і опозиції в країнах Центрально-Східної Європи (на прикладі країн Вишеградської групи): досвід для України. *Політичне життя*. 2020. № 2. С. 12–18.
4. Ключник Р.М., Невесела К.О. Популізм як сучасний політико-економічний феномен. *Академічний огляд*. 2020. № 2(53). С. 5–15.
5. Ковальчук В. Популізм і конституційна трансформація у країнах Центрально-Східної Європи та Україні. *Право України*. 2021. № 8. С. 168–185.
6. Нечаєва-Юрійчук Н. Безпекові виміри геополітичних ініціатив у регіоні Центрально-Східної Європи. 2022. *Медіафорум*. № 11. С. 141–161.
7. Перспективи посткоронавірусних економічних трансформацій та їх вплив на розвиток країн. Місце України у посткризовому світі. Ред. В. Юрчишин. К.: Заповіт, 2021. 358 с.
8. Тарнавський О.Р. Проблемні аспекти й перспективи розвитку сучасних типологій євроскептицизму. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. *Політологія. Соціологія. Право*. 2017. № 3–4. С. 34–39.
9. Тодоров І.Я. Безпековий вимір міжнародних відносин в Східній та Центральній Європі в контексті російської агресії. *Політичне життя*. 2022. №1. С. 138–144.
10. Haydanka Yevheniy. Electoral and Citizen’s View on Euroscepticism in Transitional Society: the Case of the Czech Republic. *On-line Journal Modelling the New Europe*. 2020. No 33. P. 111–133.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. EUROBAROMETER. Public Opinion in the European Union. <https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>.
2. Уряд Польської Республіки: <https://www.gov.pl/>.
3. Уряд Угорщини: <https://kormany.hu/>.
4. Уряд Словацької Республіки: <https://www.vlada.gov.sk//government-of-the-slovak-republic/>.
5. Уряд Чеської Республіки: <https://www.vlada.cz/en/>.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)